

# Repere la stagiunea '75-'76

*Oferim următoarele pagini ale revistei noastre unor critici a căror semnătură am întâlnit-o frecvent în presa noastră, la rubricile de specialitate, pentru a glosa pe marginea stagiunii recent încheiate și a cărei desfășurare revista noastră a urmărit-o și a oglindit-o pas cu pas.*

*Insemnările care urmează nu-și propun — și nici nu ar fi în măsură, fiecare în parte — să epuizeze marea diversitate de aspecte și de implicații ale anului teatral '75-'76, an închinat în întregime pregătirii Congresului educației politice și al culturii socialiste, perspectivelor deschise de acest mare eveniment al spiritualității noastre. Ele vor, mai degrabă, să surprindă unele tendințe fundamentale, citeva repere concludente, ce s-au desenat în bogăția și varietatea altor dimineți de repetiții, după-amiezi de dezbateri și seri de spectacole.*

*Pornind de la îndatoririle și funcția majoră — educativ-cetățencască — a teatrului și de la realitatea că fiecare nouă stagiune își află rădăcinile în cea precedentă, că aspectele programatice și direcțiile revelatorii pot fi descifrate în devenirea lor dialectică, ne simțim obligați să reluăm, într-un cadru mai larg, de dezbateri, problemele legate de abordarea viitoarei deschideri de cortină.*

■ MARGARETA  
BĂRBUȚĂ

## Afirmarea conștiinței colective a creatorilor de teatru

gătirea evenimentului crucial al vieții noastre culturale — Congresul educației politice și al culturii socialiste — nu poate fi apreciată, desigur, decât în raport cu aceste coordonate fundamentale.

O trecere în revistă, sub această incidență, a evenimentelor anului teatral încheiat relevă pe primul plan acțiunile culturale ale teatrelor, acea multitudine de manifestări colective, confruntări artistice, dezbateri, colocvii, gale, festivaluri, săptămâni, reunind reprezentanți ai mișcării teatrale din întreaga țară sau din anumite regiuni, cele mai multe organizate din inițiative județene, dar dobîndind amploarea și semnificația unor manifestări naționale, de rang republican, toate laolaltă avînd valoarea unor acte de afirmare a conștiinței unei colectivități: colectivitatea creatorilor de teatru din România socialistă. Fie că a fost vorba de Săptămîna teatrală clujeană, de Gala recitalurilor dramatice și de Colocviul criticilor de teatru de la Bacău, de primul Festival al artei scenice de la Iași, de Zilele teatrale emiliciene sau de Festivalul teatrelor din Moldova (ambele, organizate la Botoșani), de Colocviul tinerilor regizori din teatrele dra-

O stagiune care s-a desfășurat sub semnul apelului la responsabilitate, al angajării civice și politice, în lumina hotărîrilor Congresului al XI-lea al partidului și în pre-

matice (Birlad) sau de Săptămâna teatrului istoric (una la București și alta la Craiova), sesiunile de comunicări, colocviile și dezbaterile organizate cu aceste prilejuri au avut rostul și rezultatul unei examinări lucide și responsabile a stadiului actual al teatrului nostru, a modului în care își onorează misiunea civică, etică și estetică, modelatoare de conștiințe. Și, poate că cea mai importantă și mai semnificativă dintre aceste manifestări ar fi fost cu adevărat Decada dramaturgiei românești, organizată la București pe baza unei selecții riguroase și exigente, sub egida Consiliului Culturii și Educației Socialiste, reunind un mănunchi dintre cele mai reprezentative spectacole cu piese românești contemporane apărute în ultimii cinci ani. Ar fi fost, zic, dacă această substanțială trecere în revistă ar fi fost însoțită și de o dezbateră menită a detecta linii directoare, tendințe și fenomene caracteristice, a reliefa succese și eșecuri, a impulsiona apariția pe scenă a unor noi lucrări dramatice de valoare, reflex al spiritualității noastre socialiste.

Desigur, stagiunea încheiată a adus pe scenă un număr însemnat de premiere absolute (mai puține, totuși, decât stagiunea precedentă), cu piese scrise atât de dramaturgi consacrați cât și de debutanți (mai mulți decât în stagiunile precedente, unii dintre ei fiind scriitori afirmați în alte genuri literare), abordând o tematică variată, în forme artistice variate. Procesele de conștiință ale unor personaje de oarecare importanță socială s-au aflat în continuare în atenția unor dramaturgi (*Nu sintem îngeri* de Paul Ioachim și, mai ales, *Balconul* de D. R. Popescu, această tulburătoare ipoteză dramatică, în care conștiința revoluționară este confruntată cu fenomene și manifestări de trogloditism moral agresiv), adăugându-li-se procesul intentat unor greșeli și abuzuri săvârșite în epoca dificilă și tulburătoare a începuturilor revoluției populare (*Viața unei femei* de Aurel Baranga, *La margine de paradis* de Ovidiu Genaru, *Acum și în cele din urmă* de Theodor Mănescu, aceasta din urmă închizând, de fapt, procesul — vezi titlul lucrării tipărite — prin afirmarea demnității și eroismului celor care au reprezentat, în acea epocă, justiția populară). Profilul moral al tineretului (*Cocoșul de tablă* de Dan Rebreanu, *Un tânăr mult prea furios* de Virgil Stoescu, *Balada celor doi îndrăgostiți* de Dimitrie Roman; dezbateră filosofică a unor principii etice și politice, plasată în epoci istorice revoluate, dar cu evidentă rezonanță în contemporaneitate (*Platon* de D. Solomon, *O stea pe rug* de Sütő András); evocarea unor momente semnificative din istoria țării noastre (*Capul de Mihnea Gheorghiu*, deschizând un drum spre teatru document-dezbateră); scene din viața cotidiană (*Caractere* de Al. Monciu Sudișchi); citeva comedii (cam firave, ce-i drept, în care este de reținut încercarea de

reînviere a farsei — *Zodia gemenilor* de Valentin Munteanu și *Carambol* de I. D. Șerban) ...Cam acesta este, în liniile sale esențiale, tabloul dramaturgiei reprezentate în premieră în anul teatral 1975—76. Tabloul ar fi fost, fără îndoială, mai bogat, mai complet, dacă *Handicap* de Ecaterina Oproiu ar fi văzut lumina rampei, în forma definitivă pe care o pregătește în colaborare cu Teatrul „Bulandra” (reprezentăția de la Birlad fiind o încercare modestă, plină de bune intenții și chiar cu unele rezolvări notabile, dar neconcludentă pentru destinul piesei); dacă *Răceala* lui Marin Sorescu ar fi ajuns în stadiul final pe aceeași prestigioasă scenă; dacă *Sintem și rămînem* de Paul Cornel Chitic ar fi dobîndit o versiune scenică într-una din sălile Teatrului Național; și dacă...

Iată ațiția „dacă”, din care se reține ideea că dramaturgia scrisă pentru această stagiune (și tipărită) a fost mai bogată și mai substanțială decât apare în tabloul pieselor jucate, și care fac cu atât mai necesară o dezbateră la obiect, dar și de principiu, cu privire la substanța dramatică, la esența conflictului, la eroii dramaturgiei noastre. Să fie, oare, o întimplare faptul că cele mai multe piese contemporane au în centrul conflictului un personaj de o anumită importanță socială — director de întreprindere, de secție, de sector etc.? Nu cumva mai dăinuie prejudecata că omul „simplu”, omul „de rînd”, n-are probleme? Sau că nu poate fi un personaj dramatic interesant? Cele mai multe dintre piesele jucate au fost lansate pe scenele din țară, Bucureștiul arătându-se mai puțin prompt în valorificarea scenică a noilor lucrări dramatice. Să fie la mijloc doar o „exigență sporită”? Mă îndoiesc. De altfel, și în lansarea premierelor pe țară cu piese din dramaturgia universală, unele dintre ele remarcabile mostre de teatru politic, angajat pe poziții militant progresiste, tot teatrele din județe au avut, de cele mai multe ori, inițiativa. Semn îmbucurător al democratizării vieții noastre culturale, al „desprovincializării” provinciei. Totuși, Capitala a rămas datoare, cu multe promisiuni neonorate. Așteptăm cu răbdare și încredere stagiunea viitoare.

Pe planul artei scenice, stagiunea a însemnat afirmarea hotărîtă a noii generații de regizori — o generație înzestrată, care își caută încă drumul spre maturitate, dar care, de pe acum, a dovedit însușiri creatoare certe, nu simple promisiuni. „Maturii” n-au lipsit nici ei de la apel. Să ne gândim la cel puțin trei spectacole — *Trei surori*, în noua lectură a lui Lucian Giurescu, *Lungul drum al zilei către noapte*, în regia realist-psihologică a lui Liviu Ciulei, și *Richard al III-lea*, în realizarea spectaculoasă a lui Horea Popescu (montare pe care n-o consider încă încheiată).

Și, ca de obicei, actorii, bunii și minunații noștri actori, sînt lăsați deoparte, căci pentru ei ar trebui spațiu, mult spațiu. Dar,

în stagiunea viitoare, promit solemn un serial dedicat actorilor.

Aștept, dealtfel, stagiunea viitoare, care va trebui să însemne materializarea în fapte de artă a multora dintre principiile de înaltă noblete enunțate în cadrul dezbaterilor și întâlnirilor acestei stagiuni. Dacă discuțiile și confruntările sînt necesare și stimulatoare, aducînd clarificări, înlesnind evaluarea unei situații de ansamblu și stabilirea unor direcții de dezvoltare, publicul — care, în această stagiune, s-a apropiat din nou de teatru, regăsind cu entuziasm drumul spre actul de comunicare scenică — așteaptă noi fapte artistice care să consolideze această comunicare, în numele idealului comun al umanismului revoluționar.

■ MIHAI  
NADIN

## Despre teatrul necesar

Nu cunosc, la data la care dactilografiez aceste rînduri, numărul premierelor și nici structura repertoriului jucat. Nu cunosc, din păcate, nici felul în care teatrele și-au respectat angajamentele repertoriale — deși păstrez, ca fișă de referință, promisiunile făcute, la început de stagiune, în revista „Teatrul” (numărul din septembrie, 1975). Știu, însă, chiar lipsit de cifre și de rapoartele oficiale ale instituțiilor de spectacol, că stagiunea, așa cum am cunoscut-o ca spectator, nu m-a entuziasmat. Sigur, afirmația poate surprinde (nu numai pentru că șablonul ne-a obișnuit cu regula de a ajunge la lipsuri pornind, totuși, entuziasmat, de la realizări), sigur, afirmația obligă la explicații. Dacă nu chiar la justificări.

Să vedem care sînt succesele — nu, nu e vorba de a ne schimba părerea, ci de a propune ca reper nivelul cel mai înalt atins în cuprinsul stagiunii, și nu în afara ei — și

dacă aceste succese, atîtea cite au fost, sînt de natură să susțină imaginea de progres, sint de mișcării noastre teatrale. De bună seamă, lista lor, așa cum ni s-au relevat, nu este atotcuprinzătoare. Dar ea cuprinde, cu necesitate, spectacole reprezentative, de tipul celor afirmate fie la Colocviul tinerilor regișori de la Birlad (cap de afiș, *Slugă la doi stăpîni* de Goldoni — Teatrul Tineretului din Piatra Neamț, regia Iulian Vișa), fie în cadrul unor turnee prin Capitală (cred că se detașează, între acestea, *Martin Luther și Thomas Münzer sau descoperirea contabilității* de Dieter Forte — Teatrul din Satu Mare, regia Mircea Marin), fie în cadrul unor premiere de răsunset (*Trei surori* de Cehov — Teatrul de Comedie, regia Lucian Giurchescu, *O stea pe rug* de Sütö András — Teatrul Maghiar din Cluj-Napoca, regia Harag György, *Tinerete fără bătrînețe*, adaptare de Eduard Covali — Teatrul Tineretului din Piatra Neamț, regia Cătălina Buzoianu, *Lungul drum al zilei către noapte* de O'Neill — Teatrul „Bulandra”, regia Liviu Ciulei), aceste și altele (asupra cărora, într-un fel sau altul, vom reveni), destul de puține, totuși.

Ce înseamnă aceste realizări? Cîteva regișori tineri afirmați — alții (destui) s-au cantonat într-o zonă de confort artistic; cîteva texte descoperite sau redescoperite (dramaturgia originală, jucată mai intens ca în anii trecuți, nu a fost revelatoare la acest capitol); mulți actori distribuți în roluri de frunte, interpretîndu-le pe măsură — dar alții, mai numeroși, stagnînd în statutul de funcționari artistici (evident, cu norma administrativă îndeplinită). Florica Mălureanu, scenograf de bună reputație, a început să facă regie; din sertarul lui D. R. Popescu au fost cucerite, de către teatre, două piese inedite (*Balconul*, reprezentată la Oradea, și *Lapte de pasăre*, reprezentată la Cluj-Napoca); s-a afirmat Ioan Jeremia la Timișoara (cu *Vișorul* de B. Șt. Delavrancea); a reînceput să existe Teatrul din Ploiești; Alexa Visarion a semnat *Barbarii* de Gorki la „Nottara”, un spectacol Gorki de bună factură.

Știu că nu e prima dată cînd afirm credința mea că nu e teatru este necesar în măsura în care știe să se facă necesar. Factorii ce decid asupra gradului său de necesitate pot să greșească sau nu în luarea unei decizii. Iată: Iulian Vișa face un spectacol necesar (în îndrăzneala lui!) la Piatra Neamț și un altul inutil (în falsă lui îndrăzneală!) la Sibiu. Sigur, accidente se pot ivi în activitatea oricui. Dacă teatrul României este, cum se exprima sugestiv un pasionat cronicar al său, o instituție omogenă, lucrînd pe mai mult de 40 de scene, atunci acest teatru nu poate fi indiferent la faptul că uneori impresarii săi dovedesc inconsecvență. Cîte premiere cu un text de factura *Cu oltencele nu-i de glumit!* nu au contrabalansat, în bugete, pierderile la capi-